

OBŁOŻYĆ (53) *vb pf*

Pierwsze o jasne. ◇ *W imp:* -łoż (12), -łóż (2); -łoż : -łóż *SienLek* (12:2). ◇ *W pozostałych formach:* -łoż-.

inf obłożyć (15). ◇ *fut 1 sg* obłożę (1). ◇ *2 sg* obłożysz (2). ◇ *3 sg* obłoży (7). ◇ *1 pl* obłożym (1). ◇ *2 pl* obłożycie (1). ◇ *3 pl* obłożą (1). ◇ *praet 3 sg m* obłożył (2), jest obłożył (1) *LibMal*. ◇ *3 pl m pers* obłożyli (1). *subst* obłożyły (1). ◇ *imp 2 sg* obłoż (15). ◇ *con 3 sg m* by obłożył (2). ◇ *part praet act* obłożywszy (4).

Sł stp notuje, Cn brak, Linde XVI (jeden z niżej notowanych przykładów) – XVIII w.

1. *Kładąc coś na jakiejś powierzchni pokryć, przykryć ją w całości lub we fragmencie; apponere HistAl; circumponere Vulg* (52) :

obłożyć czym (11): [*Jako działać race*] Stłucz Sáletrę y węgle/ kęs żywice/ siarkę [...] Przyłożyć to do łzypu/ á płotnem obłożyć/ Sciągnąć dobrze niciami/ á w fmoie omoczyć *BielSat* N2v; lafká głogowa gdy iey przychędōży/ Nadobnie ofrugawłzy kosteczką obłoży/ Ochotnie z nią ftárułzek podrygáiąc chodzi *RejZwierc* 28v. *Cf obłożyć co czym.*

obłożyć co czym (9): *OpecŻyw* 149v; Alexander/ przykazał rycerzom áby łniey [z trzciny] czynili łodki/ á obłożywłzy ie skorami/ áby w nich onę rzekę przeiezdzi [ut facerent naviculas ex ipsis arundinibus et coriis appositis transmearent]. *HistAl* M2v; *Leop Ex* 25/24; *RejFig* Bb6; *BielKron* 33; *BielSpr* 68v; *LatHar* 735; Pánie/ zániechay iey [figi] y ná ten rok/ áż iá okopam y obłożę gnoiem [*fodiam circa et mittam stercora*]: owa fnać da owoc *WujNT Luc* 13/8; A było naczynie poftáwione octu pełne: A oni gębkę pełnę octu/ obłożywłzy Izopem [*hysopo circumponentes*] podáli do vft iego. *WujNT 2.Ioann* 19/29.

W charakterystycznych połączeniach: obłożyć gnojem, (h)izopem (3), jajcy, kosteczką, listwą złotą, płotnem, skorami, ziemią, złotem.

Zwroty: »obłożyć w koło (a. w około)« (2): Vczyniż y ftoł z drzewá SETHYM máiący dwa łokciá wzdłuż/ á łokieć włfyrz/ á ná wyłfá pułtorá łokciá. I pozłóciż go złotem naczyłfłym á obložyz [!] go listwą złotą w około [*faciesque illi labium aureum per circuitum*] *Leop Ex* 25/24; *BielSpr* 68v.

W przén (6) : Tákżec páná młodego gdy go przychędōży/ Nadobnie przyłkrobawłzy kosteczką obłoży/ A żeláfkem ná koncu nadobnie zákuie/ Wnet y ná gołoledzi potym náłz hárcuie. *RejZwierc* 28v.

Zwroty: »obłożyć mieczem, szablą (a. szabliskiem), żelazem« [*szyk zmienny*] (1:2:1): *BielKom* G2; Pan nie pan nie przebarłżczay Sutkowłki nie pieści/ Y obložy pędziuchno fzáblfłkiem bez wieści. *PaprPan* Bb2v, O3, Ccv.

»pięścią obłożyć« (1): Zathym po łchygy pyąłżczya then ze yezyk yełth go obložyl *LibMal* 1554/187v.

Przen (3) : Tem fpołobem theż rodzicy s fynmi łwemi obchodzićby fie myeli/ nye záras one ná fluzbę wypycháć/ ále pirwey yákoby fluzyc/ á pánu godnemi fie ftác myeli/ náuką oną obložyc máyą. *GliczKsiąż* H5v; Mihi nescio quos spiritus attulerunt, Nie wiem co mie zá wyłfokiemi myłłami obložyli. *Mącz* 408c; Wielkie to tedy y nieznośne iefł fpotwarzenie/ ktorým ie X.K. obložyl/ żeby oni nie mieli fzczyrze y po profłtu [...] mowic y náuczác o Iezuśie *CzechEp* 209.

a. lek.: *Położyć lekarstwo na chore miejsce [w tym: czym (24)] (31)* : *FalZioł* I 144c; zetknąwszy zaś kość równo/ musiałz mocno związać: potym tłuczonymi rękami obłóż *SienLek* 174, 128v, 132, 178; bo śledzióna iż odęta/ zatkána/ á łtwardziála będzie/ wodá ciepła zmięczy/ y wyżšie: á iefli błotem obłożym/ wyfułzy y dobrze pošli. *Oczko* 15.

obłożyć około czego (1): *FalZioł* I 144a *cf* *obłożyć na co*.

obłożyć co (21): Też grzankami z rzanego chleba głowę obłożyć/ wyciąga parę z głowy y bolenie odeymuie. *FalZioł* V 75v; Też kto ma bolące á czerwone krofty/ tho ieft świerzb/ Fijołki wwarzone w wodzie/ á tim obłóż krofty: vznałz pomocz. *FalZioł* I 150a, I 151d, III 30b [2 r.]; *RejWiz* 79v; Weźmi lipofoku Arábkiego/ rozetrzy ie z oliwą/ wpyrże w to prochu z łáyná wołowego/ á to rozmázawłzy ná chuftkę ogorzelinę ná noc obłóż *SienLek* 80, 81v, 82, 121v, 132v, 134v (8); *Oczko* 31v, 32. *Cf Zwroty*.

obłożyć na co (1): Layno wilcze boleć trzew leczy/ á zwłázcza tę niemocz którą zowá kolika/ á tho gdy ie wypije łczył kolwiek/ albo ie winem rofpućć, á na brzuch y około brzucha obłożyć *FalZioł* I 144a.

Ze zdaniem dopełnieniowym (2): Też gdy by pierłi biały głowie chciały owrzodzić/ á kiedyby fie iuz czerwoność vkhazała z gorącością/ zmieřać paięczyńę z rożanym oleykiem á tym obłożyć. *FalZioł* I 149c; Gdy kogo z ije [!] pies, albo fmok morzki/ thakieř obłożyć niemi: nie dopuřcza iadu. *FalZioł* IV 30c.

W charakterystycznych połączeniach: obłożyć brzuch (na brzuch i około brzucha) (2), członek tajemny, czoło i skroni, gardło, głowę, krosty, miejsca pryszczycwe, nogę (2), ogorzelinę, piersi (2), puchlinę (2), pulszy na skroniach, skroni, szyję, zołzy, żywot; obłożyć błotem, grzankami, listem grzybieniowym, łajnem skotowym, tłuczonymi rakami, wodką rożaną.

Zwroty: »lekarstwem obłożyć« (1): Weźmi Pśinek/ roiowniku [...] á to nád łonem przykłádáć: y ná łędźwie iefliby było zápalenie á ciężka boleć/ thym lekárřtwem y sprzodku y z zádku obłożyć *SienLek* 117.

»obłożyć maścią [co]« (1): Gdy koń nogę wytknie álbo wywinie Náćięgni nogę wywinioną zaś iáko byłá/ á onę puchlinę y náruřlenie łtáwu/ obłóż thą máścią *SienLek* 174.

»plastrem obłożyć [co]« (1): Też gdy by pláftrem łtego ziela obłożył pierłi biały głowie tedy iey mleko odeymie. *FalZioł* I 34d.

»z przodku i z zadku obłożyć« (1): *SienLek* 117 *cf* lekarstwem obłożyć«.

»zielem obłożyć [co]« (3): *FalZioł* I 34d; Albo náwarz w wodzie pokrzyw [...] potym onę iuchę piy/ á zieleł co w niey wrzáło żywot obłóż/ tym zołádek bes łzkody y ciężkości wyczyřilz. *SienLek* 96, 139v.

b. Obciążyć [co] (1) :

Zwrot: »burdami obłożyć« (1): *Mulos maiore onere rumpere, Muły zbytnemi burdami obłózić. Mącz* 360c.

2. Przekazać, oddać, spłacić jakąś należność (1) : ktorikolwyek by łzyę ty włoki domagal albo wyřzy omyęnyonego Matiařa prziprawyę nagabal: ma bycz wynyę przepacz 40 czerwonych slotych:

polowyczyę Ie⁶⁰ Mości [...] a drugą polowyczyę bolący stronyę: y ma yą oblofzycz pyerwy: nyfzebi myal przet prawyem ot powyadacz *ZapKościę 1586/64v*.

Synonimy: 1. okryć, pokryć; b. obciążyć; 2. oddać, wrocic.

Formacje współrdzene cf ŁOŻYĆ.

Cf OBŁOŻENIE, OBŁOŻONY

JB